

Nieuw, sinds het kabinet-Schoof: de lobbyist democratie. Om democratie een plek te geven in het regeerakkoord

Janne Chaudron

Als reactie op het kabinet-Schoof schieten organisaties die opkomen voor de democratie als paddenstoelen uit de grond. Een nieuwe lobbyist democratie moet de politiek wakker schudden.

Vlnr: Noël Andriessen, Jelle Postma, Carlijn van Donselaar en Joris Tieleman. Foto Patrick Post

politiek redacteur

26 januari 2026, 22:00 Leestijd 5 min

President Donald Trump dreigt er regelmatig mee, net als de Hongaarse premier Viktor Orbán. Het uitroepen van de noodtoestand lijkt voor een autocratische leider een must-have. Anderhalf jaar geleden verraste het kabinet-Schoof met zijn voornemen om het noodrecht in te zetten en het parlement te omzeilen, ‘omdat de mensen nu eenmaal een asielcrisis ervaren’.

Door die gebeurtenis gingen bij Joris Tieleman van de stichting Weerbare Democratie alle alarmbellen af. “Het idee van het kabinet was: onze voorkeuren rondom het thema migratie komen er niet door, dus we roepen maar een noodtoestand uit.” In Nederland is het noodrecht volgens Tieleman een rommeltje. “De wetgeving sluit niet op elkaar aan. Het is onduidelijk wanneer je het mag uitroepen.”

Het noodrecht is niet een onderwerp dat hoog op de prioriteitenlijst staat van Tweede Kamerleden. Er is een wetswijziging in de maak, maar bij het laatste debat over modernisering – een maand geleden – waren

slechts vijf Kamerleden aanwezig. “Terwijl het zo’n gevaarlijk instrument is. Je hebt als regering vrij spel en je ziet waar dat in de Verenigde Staten toe leidt: het land gaat verder in de fik, de polarisatie neemt toe en je hebt een echte noodtoestand.” Hij doelt onder meer op de gebeurtenissen in Minneapolis.

Als het aan Tieleman ligt, gaat het nieuwe kabinet beter nadenken over de toepassing van het noodrecht – bedoeld om in tijden van échte crisis snel besluiten te nemen. Het zou een onderdeel kunnen zijn van het coalitieakkoord dat eind deze week gepresenteerd wordt.

Snappen hoe manipulatie werkt

Hij doet zijn verhaal samen met Carlijn van Donselaar van Voor Ons Nederland (VON), Jelle Postma van Justice for Prosperity en Noël Andriessen, sinds anderhalve week lobbyist democratie, in het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam. Een toepasselijke plek: de sporen van de kolonisatie zijn hier nog zichtbaar.

Op deze plek onderstrepen de vier geïnterviewden het belang van de rechtsstaat. Als reactie op het kabinet-Schoof schieten de verschillende democratieclubs als paddenstoelen uit de grond. Stichting Weerbare Democratie werd in april opgericht en onderzoekt de kwetsbaarheden in de Nederlandse rechtsstaat; denk aan de werking van het noodrecht.

VON werd in juni door onder meer oud-VVD’er Klaas Dijkhoff opgericht “om de grote, stille meerderheid in Nederland te verenigen en een luider stem te geven”, zegt Van Donselaar. Meer dan 20.000 mensen hebben zich bij de stichting aangesloten. Justice for Prosperity is al wat ouder en opgericht door oud-inlichtingenofficieren tijdens de eerste presidentstermijn van Trump. De stichting onderzoekt het verdienmodel achter actieve polarisatie en het ondermijnen van de democratische samenleving.

“Dat verdienmodel is groeiende”, zegt Postma. Hij noemt als voorbeeld de laatste Tweede Kamerverkiezingen in Nederland. Zijn stichting onderzocht de beïnvloeding. “We zagen dat berichten van Geert Wilders vanuit West-Afrika gepusht werden.” Amerikaanse lobbyistclubs die in direct contact staan met het Witte Huis hebben volgens Postma in Nederland hun plek gevonden. “Ze lobbyen op een hele pittige manier. Wij proberen het publiek voor te lichten zodat mensen snappen hoe manipulatie werkt.”

‘Grote mobilisatie binnen het maatschappelijk middenveld’

Lobbyist Andriessen probeert de voorstellen van de verschillende clubs te bundelen. “Heel veel organisaties zijn al heel lang bezig met het onderwerp, maar nu zien we een grote mobilisatie binnen het maatschappelijk middenveld. Aan mij de taak om de ideeën te bundelen en naar de politiek te brengen.”

Hij heeft al heel wat kopjes koffie gedronken met politici en hoopt op een stevige toezegging in het coalitieakkoord.

Van Donselaar (VON) vult aan: “We komen niet per se iets halen, we komen ook iets brengen. De democratie is niet iets van de 150 mensen in Den Haag en de club van het kabinet, het is ook de bedoeling dat wij als samenleving die democratische spier weer iets beter gaan trainen. Dat betekent concreet dat als het kabinet ons eind deze week een paar lastige keuzes voorschotelt, dat wij ook bereid moeten zijn om

onderdeel te worden van de oplossingen.” Denk aan het inspraakrecht bij de bouw van nieuwe woningen.

Het probleem Yesilgöz

Ook politici mogen wat Van Donselaar betreft vaker over de eigen schaduw heen stappen. VON ondervroeg een deel van de VVD-achterban en concludeerde dat samenwerking met GroenLinks-PvdA helemaal niet zo gevoelig ligt. “Zolang er maar geleverd wordt op het gebied van de portemonnee en op investeringen in defensie.”

De positie van de VVD onder partijleider Dilan Yesilgöz ziet Postma als een probleem. De afgelopen twee jaar zag hij dat normeren in de politiek steeds meer naar de achtergrond verdween. Hij heeft het dan niet alleen over de opkomst van radicaal-rechtse partijen als Forum voor Democratie, de PVV, en Ja21. “Wat ik zorgelijk vind is dat de VVD meegaat in die retoriek”, zegt Postma. Bijvoorbeeld de steun die de VVD verleende aan de Antifa-motie die werd ingediend door Forum voor Democratie.

“De VVD en Yesilgöz hebben een grote achterban. Niet iedereen zal gevoelig zijn voor stevige politieke taal van Yesilgöz of bijvoorbeeld de PVV, maar een deel wel. Daardoor kan de groep die zich hierin herkent groeien en kan heftige retoriek genormaliseerd worden. Zulke taal wordt vervolgens ook online een-op-een overgenomen. In zo’n klimaat neemt het risico toe dat extremisten geweld gaan gebruiken, bijvoorbeeld bij demonstraties zoals op het Malieveld.”

Als het aan Postma ligt krijgt de nieuwe Kamervoorzitter een stoomcursus normeren en wordt het een belangrijke prioriteit van het nieuwe kabinet. “Maar ja, ophitsen is ook gewoon lekker. En het werkt. Als ik interviews geef, wordt de nuance er altijd als eerste uitgeknipt.”

Minister voor Digitale Zaken onontbeerlijk

Wat niet mag ontbreken in het coalitieakkoord? Een visie op de digitale afhankelijkheid van de Verenigde Staten en Amerikaanse techbedrijven in het bijzonder, vinden alle geïnterviewden. Een minister voor Digitale Zaken vinden ze onontbeerlijk. Van Donselaar: “Ik begrijp dat sinds de komst van Google AI websites van overheden een stuk minder worden geraadpleegd.”

Die afhankelijkheid ziet ook Postma als een probleem. Samen met een aantal andere experts eist Postma dat het Bureau Toetsing Investerings, onderdeel van het ministerie van Economische Zaken, inzicht geeft in de overname van DigiD door een Amerikaans techbedrijf. Tot op heden gebeurt dat niet. De experts denken na over een rechtszaak. “Amerika heeft verregaande bevoegdheden om aan informatie te komen. We hebben een indicatie dat ze zonder limiet worden toegepast. De techbedrijven verlenen toegang tot gegevens aan de Amerikaanse overheid. Dit kan gaan om inhoudelijke gegevens, zoals de belastingaangifte, of meta data. Maar het gaat verder. Stel dat DigiD wordt overgenomen door de Amerikanen, dan kunnen ze straks ook het hele systeem platleggen als ze kwaad willen.”

Om deze mechanismen bloot te leggen en aan te pakken, om kwetsbaarheden te benoemen, moet de rechtsstaat weer gedepoliticiseerd worden, vindt Tieleman. Want dat merkte de voorzitter van de stichting Weerbare Democratie de afgelopen twee jaar ook: de rechtsstaat werd een beetje weggezet als een hobby

van een paar politieke partijen. “Dat is de taak van het nieuwe kabinet: behandel democratische versterking als iets wat iedereen aangaat.”

Lees ook:

Joost Sneller, ‘de diesel van het parlement’, is drieduizend dagen Kamerlid voor D66

Help ons door uw ervaring te delen:

Dossier

Het laatste nieuws uit politiek Den Haag

Lees hier alle artikelen over dit thema

[Naar het dossier](#)